

Tři cenné studie k dějinám trestního práva 16. – 18. století

Hans Schlosser, Die Strafe der Galeere für Kriminelle aus Bayern und Schwaben – Menschenhandel als Strafvollzug im 16. – 18. Jahrhundert. Zvláštní otisk z RIESER KULTURTAGE, Dokumentation, Bd. V, 1984, Nördlingen 1985, str. 265–290;

Hans Schlosser, Die Strafe der Galeere als Verdachtsstrafe. Zvláštní otisk z NIT ANDERS DENN LIEBS UND GUETS. Petershauser Kolloquium aus Anlaß des achtzigsten Geburtstags von Karl S. Bader. Hrsg. von Clausdieter Schott und Claudio Soliva, Sigmaringen 1986, str. 133–141.

Hans Schlosser, Julia und die Unschuld von Adel. Ein strafrechtliches Consilium aus dem 16. Jahrhundert mit einem ungewöhnlichen Urteilsspruch. Zvláštní otisk z RECHTSHISTORISCHES JOURNAL, 5. Hrsg. von Dieter Simon, Frankfurt am Main 1986, str. 138–149.

Autor anotovaných studií prof. Hans Schlosser, známý u nás řadou větších i menších prací a studií, se zabývá problematikou trestu odsouzení na galeje po řadu let. Část nabytých poznatků již uveřejnil, ať už formou přednášek či studií, publikovaných v různých sbornících, periodikách atd. V této souvislosti bych připomněl např. „Tre Seculi di Criminali Bavaresi sulle Galere Veneziane (secoli XVI–XVIII)“ (1984) či německý překlad této studie pod názvem „Der Mensch als Ware: Die Galeerensstrafe in Süddeutschland als Reaktion auf Preisrevolution und Großmachtpolitik (16.–18. Jahrhundert)“ (1984).

V první z anotovaných studií se prof. Schlosser – po beletristickém vstupu a představení konkrétního případu zločince odsouzeného na galeje – zabývá bavorskou a švábskou praxí odsuzování zločinců k trestu galejí. Autor, který v této souvislosti mluví o „obchodu s lidmi jako výkonu trestu v 16.–18. století“, rozebírá všestranně a do hloubky tento literaturou v minulosti opomíjený jev. V této souvislosti autor především ukazuje, že první rozsudky k trestu galejí byly v jižním Německu známy už v polovině 16. století a vynášeny ještě koncem 18. století, a upozorňuje na nezájem historiků trestního práva o tuto otázku, případně na povrchní úsudky řady autorů. V dalším rozboru ukazuje realitu trestu galejí v trestní praxi a dokazuje, že počet rozsudků k trestu galejí závisel i na politickém dění v jižní Evropě. Jádrem studie je autorova analýza dogmatického východiska trestu galejí. Svou studii obohatil i rozbořem dvou neobvyklých případů, při kterých se konfrontuje uplatnění jedné z variant trestu –

totiž trestu smrti nebo odsouzení na galeje – s historickou realitou, která mohla soudcovské úvahy nečekaně zvrátit. Autor zkoumá dále vnější podmínky vydání rozsudku, otázku nenapravitelnosti pachatelů jako ústřední předpoklad rozsudku, postihování tuláctví, žebroty atd. galejemi, příčiny „vynálezu“ trestu galejí aj. Ve svém výkladu objasňuje podrobně stanovisko světského a kanonického trestněprávního učení a dospívá k závěru, že trest galejí byl mimořádným trestem, ukládaným zločincům ze zvyku (*Gewohnheitsverbrecher*).

Druhá anotovaná studie začíná objasněním dosavadního stavu bádání o problému a cílů dalšího zkoumání problému. V souladu s tím se autor zaměřuje na rozbor jevů, které charakterizují odsouzení na galeje jako trest, ukládaný pro podezření z trestného činu, jehož spáchání nelze obviněnému jednoznačně prokázat. Autor konstatuje dále, že trest odsouzení na galeje, známý v jižním Německu, Rakousku a Švýcarsku od poloviny 16. století, se uplatňoval až do konce 18. století. Na základě rozboru pramenů (jako byla usnesení, *consilia* a rozhodnutí, *decisiones*) zejména italských soudobých autorů a jihoněmecké praxe dospívá autor nejen ke zjištění příčin, které vedly k zavedení a užívání trestu odsouzení na galeje, ale i k potvrzení názoru, že jde o trest podle zdání soudce (*poena arbitraria*) a mimořádný (*extraordinaria*). Hlavním právnickým důvodem pro zavedení trestu galejí byl sám mechanismus inkvizičního procesu, požadující, aby důkazy trestného činu byly „nad slunce jasnější“ (*luce meridiana clariores*). Tomuto požadavku bránily např. důkazní nedostatky, nedostatečnost zákona atd. K zavedení trestu galejí přispělo patrně i úsilí o nahrazení trestu smrti mírnější alternativou. V závěru své studie prof. Schlosser připomíná i závažnou okolnost, že, jak se uvádí v neapolském usnesení ze 16. století, „trest galejí nebyl znám znalcům práva ani zákonodárcům, ale byl zaveden soudci podle obyčeje našich soudů“ (*poena trieremium non fuit a Iureconsultis nec a legumlatoribus cognita, sed est introducta consuetudine nostrorum tribunalium per iudices*).

V obou anotovaných studiích uplatňuje prof. Schlosser srovnávací metodu. A tak, i když věnuje pochopitelně pozornost právní úpravě a praxi jihoněmecké či bavorské (autor působí na univerzitě v Augsburgu), děje se tak v širším rámci srovnávání se soudobou teorií a praxí i v jiných zemích, zejména pak v Itálii.

Ve třetí studii s přitažlivým názvem „Julie a nevina šlechty“ podává autor mistrný plastický rozbor trestného činu únosu ženy za účelem pohlavního uspokojení. Zabývá se přitom jak stránkou skutkovou, tak hmotně i procesněprávní. V této souvislosti rozebírá prof. Schlosser podrobně a pozorně postup znalce práva Francisca Bursata, který v daném případě usiloval – což se mu podařilo – o dosažení mimořádného trestu. Tím se stala pracovní služba u papeže. K vynesení tohoto kuriózního

rozsudku nepřispěl jistě jen fakt, že ke spáchání trestného činu došlo na území Církevního státu, ale především okolnost, že pachatel byl příslušníkem vyšší šlechty.

Zbývá jen dodat, že všechny anotované studie jsou cennými příspěvky k poznání trestního práva v Evropě 16. – 18. století. Způsob zpracování problematiky vyvolává zvýšení zájmu o dějiny trestního práva a o právní historii vůbec. I v tom lze spatřovat velký klad anotovaných studií, jejichž myšlenky budou jistě vtěleny i do připravované monografie prof. Schlossera.

Stanislav Balík